

UBÓSTWO W POLSCE I JEGO REGIONALNE ZRÓŻNICOWANIE

Anna Szukielojć-Bieńkuńska, GUS, Departament Pracy i Warunków Życia
a.bienkunska@stat.gov.pl

Od połowy lat dziewięćdziesiątych GUS w sposób regularny prezentuje dane dotyczące zasięgu ubóstwa ekonomicznego szacowanego przy zastosowaniu różnych granic ubóstwa. Podstawę tych analiz stanowią wyniki badań budżetów gospodarstw domowych.

JAKI JEST ZASIĘG UBÓSTWA EKONOMICZNEGO W POLSCE?

Z analizy danych pochodzących z badania budżetów gospodarstw domowych za rok 2008 wynika, że we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych nastąpił wzrost zarówno dochodów jak i wydatków realnych. Utrzymała się obserwowana od 2006 r. pozytywna tendencja wskazująca na stopniowe ograniczanie rozmiarów ubóstwa skrajnego w Polsce.

Chociaż bieda ekonomiczna zmalała, to nadal znaczna część społeczeństwa ma problemy z zaspokojeniem najbardziej elementarnych potrzeb.

Zasięg ubóstwa skrajnego - za granicę, którego przyjęto poziom minimum egzystencji - oszacowano w 2008 r. na około 2,1 mln (5,6%) osób wobec około 2,5 mln (6,6%) osób w 2007 r.

W tak zwanym ubóstwie ustawowym żyło natomiast w 2008 r. około 4 mln (10,6%) osób, czyli o około 1,5 mln osób (o 4 punkty procentowe) mniej niż w 2007 r. Należy jednak nadmienić, że zmiany zasięgu ubóstwa ustawowego miały miejsce przy utrzymaniu takiej samej wartości nominalnej progów ubóstwa.

KOGO NAJBARDZIEJ DOTYKA BIEDA?

Czynnikiem decydującym o sytuacji materialnej jednostki i jej rodziny, jest miejsce zajmowane na rynku pracy. Ubóstwem zagrożone są przede wszystkim osoby i rodziny osób bezrobotnych. W 2008 r. w gospodarstwach domowych posiadających w swoim składzie co najmniej 1 osobę bezrobotną poniżej ustawowej granicy ubóstwa żyło ok. 24% osób, natomiast w gospodarstwach bez osób bezrobotnych - 9%. Stopa ubóstwa skrajnego wynosiła odpowiednio - ok.14% i ok. 5%.

Zasięg ubóstwa jest wyraźnie zróżnicowany w zależności od grupy społeczno-ekonomicznej, a więc w zależności od przeważającego źródła utrzymania. **W najtrudniejszej sytuacji były rodziny, których podstawę utrzymania stanowiły świadczenia społeczne inne niż emerytury i renty** (stopa ubóstwa ustawowego - 39%, skrajnego - 22%).

Bardziej niż przeciętnie narażeni na ubóstwo są członkowie gospodarstw, których podstawę utrzymania stanowiły renty (ok. 16% osób w sferze ubóstwa ustawowego a ok. 10% w sferze ubóstwa skrajnego) **oraz gospodarstwa rolników** (ok. 18 % osób poniżej tzw. ustawowej granicy ubóstwa i ok. 9% osób żyjących poniżej minimum egzystencji).

Pauperyzacji sprzyja również wykonywanie niskopłatnej pracy. Dotyczy to głównie osób o niskim poziomie wykształcenia, pracujących na stanowiskach robotniczych. W rodzinach, których główny strumień dochodów pochodził z pracy najemnej na stanowisku robotniczym, stopa ubóstwa ustawowego wyniosła ok.16% (wobec ok. 3% wśród gospodarstw utrzymujących się głównie z pracy najemnej na stanowiskach nierobotniczych) natomiast stopa ubóstwa skrajnego kształtowała się na poziomie ok. 8% (wobec ok. 1% wśród gospodarstw utrzymujących się głównie z pracy najemnej na stanowiskach nierobotniczych).

Niskie wykształcenie stało się trwałym korelatem ubóstwa, niezależnie od tego, jaką miarą biedy się posłużymy. Wyższe wykształcenie głowy gospodarstwa domowego praktycznie eliminuje gospodarstwo domowe z populacji skrajnie ubogich a w 2008 r. również ze sfery ubóstwa ustawowego (ok. 1% ubogich); natomiast wśród gospodarstw domowych, w których głowa gospodarstwa ukończyła co najwyżej szkołę podstawową stopa ubóstwa ustawowego wynosiła ok. 21% a stopa ubóstwa skrajnego - 13%.

W Polsce zagrożenie ubóstwem dzieci i młodzieży jest znacznie silniejsze niż dorosłych. W 2008 r. ok. 18% dzieci do lat 18 wchodziło w skład gospodarstw, w których poziom wydatków był niższy od ustawowej granicy ubóstwa. W gospodarstwach, których wydatki były niższe od minimum egzystencji żyło natomiast ponad 8% osób poniżej 18 roku życia. W konsekwencji, **w 2008 r. dzieci i młodzież do lat 18 stanowiły ponad 1/3 (34%) populacji zagrożonej skrajnym ubóstwem. Ponad 60% tych dzieci mieszkało na wsi.** **Pomimo, że ubóstwo w Polsce dotyka częściej ludzi młodych, to wyniki analiz wskazują także na trudną sytuację części osób starszych.** W 2008 r. wśród osób liczących co najmniej 65 lat - wskaźnik zagrożenia ubóstwem ustawowym wyniósł ok. 6%. Stopa ubóstwa skrajnego wynosiła w 2008 r. ponad 3% (1,5% w miastach, ok. 7% na wsi). Osoby w wieku 65 i więcej lat stanowiły ok. 8% populacji żyjącej w gospodarstwach o wydatkach niższych od minimum egzystencji, z czego zdecydowana większość (ponad 70%) mieszkała na wsi.

Grupę najbardziej zagrożoną ubóstwem stanowią rodziny wielodzietne. Już przy liczbie dzieci większej od 2 odsetek ubogich, niezależnie od przyjętego progu ubóstwa, przekracza przeciętną. **Wśród małżeństw z co najmniej 4 dziećmi na utrzymaniu - ok. 38% osób żyło w 2008 r. w sferze ubóstwa ustawowego i ok. 18% w sferze ubóstwa skrajnego.** Osoby z rodzin niepełnych, były we względnie lepszej sytuacji niż osoby z rodzin wielodzietnych. **Wskaźnik zagrożenia ubóstwem ustawowym dla rodzin niepełnych wynosił ok.15%, a wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym - ok. 8%.**

Do czynników zwiększających zagrożenie ubóstwem należy zaliczyć również obecność w rodzinie osób niepełnosprawnych. W najtrudniejszej sytuacji są rodziny z niepełnosprawnymi dziećmi oraz te, w których głową gospodarstwa jest osoba niepełnosprawna. Wśród gospodarstw domowych, których głową jest osoba niepełnosprawna stopa ubóstwa ustawowego wynosiła w 2008 r - ok. 20%., a skrajnego 7,5%, natomiast wśród gospodarstw domowych, w których znajdowało się przynajmniej jedno niepełnosprawne dziecko do lat 16 posiadające orzeczenie o niepełnosprawności odpowiednio – ok.26% i 11,5%.

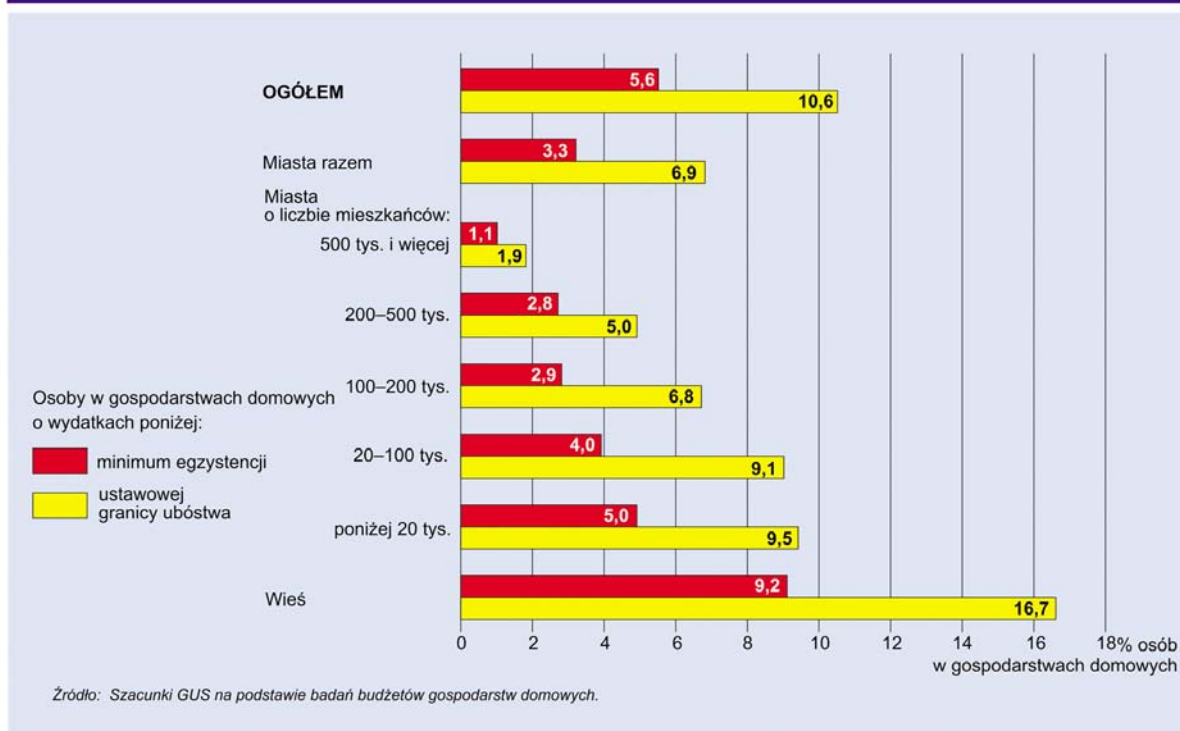
O ZRÓŻNICOWANIU TERYTORIALNYM UBÓSTWA

Występujące w Polsce różnice w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego między miastem a wsią oraz między poszczególnymi regionami, znajdują swe odzwierciedlenie również w danych dotyczących zjawiska ubóstwa.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem na wsi jest ponad dwukrotnie, a w przypadku ubóstwa skrajnego prawie trzykrotnie wyższy niż w miastach .

Relatywnie najczęściej w ubóstwie żyją rodziny mieszkające na wsi oraz w małych miasteczkach. Najrzadziej ubóstwem dotknięci są mieszkańcy dużych aglomeracji miejskich. **Wskaźnik zagrożenia ubóstwem ustawowym w 2008 r. w miastach wyniósł ok. 7%** (od ok.2% w miastach powyżej 500 tys. do 9,5% w miejscowościach poniżej 20 tys.) **natomiast na obszarach wiejskich - ok. 17%.** **W skrajnym ubóstwie w miastach żyło ok. 3% osób,** w tym w dużych ośrodkach miejskich liczących co najmniej 500 tys. mieszkańców - ok. 1%, natomiast w miastach poniżej 20 tys. mieszkańców - ok. 5%. **Na wsi poniżej granicy ubóstwa przyjętej na poziomie minimum egzystencji żyło ok. 9% osób.** **Najwyższy odsetek ubogich osób na wsi zanotowano wśród rodzin nie mających własnego gospodarstwa rolnego i utrzymujących się głównie ze świadczeń społecznych innych niż emerytura i renta (ok. 32%) oraz rodziny rencistów (15%).** W gospodarstwach domowych utrzymujących się z rolnictwa ubóstwem skrajnym zagrożona była co 10 osoba. Mieszkańcy wsi stanowili prawie dwie trzecie (ok. 63%) ogółu osób przeznaczających na swoje utrzymanie mniej niż założono w koszyku minimum egzystencji.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem absolutnym według miejsca zamieszkania w 2008 r.

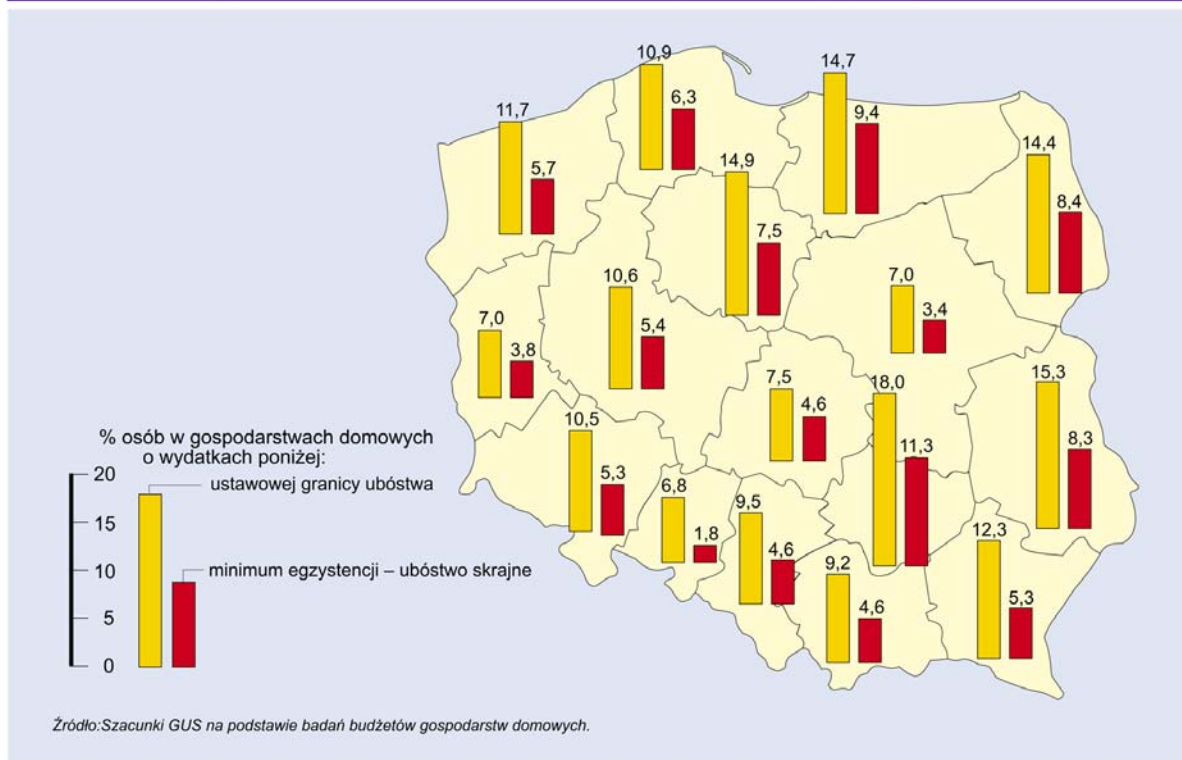
Obserwuje się znaczne regionalne zróżnicowanie zasięgu ubóstwa.

W 2008 r. stopa ubóstwa ustawowego w poszczególnych województwach wahała się od ok. 7 do 18%, natomiast Stopa ubóstwa skrajnego od ok. 2% w województwie opolskim, 3% - w mazowieckim do ok. 8-9% - w województwach: warmińsko-mazurskim, lubelskim, podlaskim, kujawsko-pomorskim i 11% w województwie świętokrzyskim.

We wszystkich województwach, z wyjątkiem województwa śląskiego (charakteryzującego się najwyższym wskaźnikiem ludności miejskiej oraz najniższym wskaźnikiem pracujących w rolnictwie), zarówno zagrożenie ubóstwem ustawowym jak i skrajnym jest wyraźnie wyższe na wsi niż w miastach.

W przypadku ubóstwa ustawowego największe różnice między wskaźnikiem zagrożenia ubóstwem na wsi i w mieście odnotowano w 2008 r. w województwach: zachodnio-pomorskim, opolskim, mazowieckim i pomorskim (około 3,5-4- krotne). W przypadku ubóstwa skrajnego różnice te były jeszcze większe (maksymalnie około 5-4- krotne); największe w województwach: zachodnio-pomorskim, pomorskim, lubuskim, mazowieckim, warmińsko-mazurskim i opolskim.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem absolutnym według województw w 2008 r.

POLSKA I WOJEWÓDZTWA NA TLE UNII EUROPEJSKIEJ

Podstawowym wskaźnikiem wykorzystywanym przez Komisję Europejską do diagnozowania oraz porównywania zagrożenia ubóstwem w państwach członkowskich Unii oraz monitorowania postępów w realizacji przyjętych przez Wspólnotę celów w zakresie przeciwdziałania temu zjawisku jest wskaźnik, który określa, jaki procent społeczeństwa ma dochody niższe niż 60% mediany dochodów do dyspozycji w danym kraju.

W tym przypadku przyjęto relatywne podejście do pomiaru ubóstwa, w którym próg ubóstwa powiązany jest ze standardem życia w poszczególnych krajach. Miara ta określa zatem grupę ludności, będącą w każdym z krajów, w relatywnie najtrudniejszej sytuacji dochodowej (bez odniesienia do poziomu dochodów w pozostałych państwach).

Z aktualnie dostępnych szacunków Eurostatu przeprowadzonych na podstawie europejskiego badania dochodów i warunków życia (EU-SILC) z 2007 r., w którym to badaniu zbierano informacje o sytuacji dochodowej gospodarstw domowych w 2006 r. wynika, że w sferze ubóstwa relatywnego żyło w tym czasie 16% obywateli Unii Europejskiej (od 10% w Czechach i Niderlandach do 25% w Rumunii).

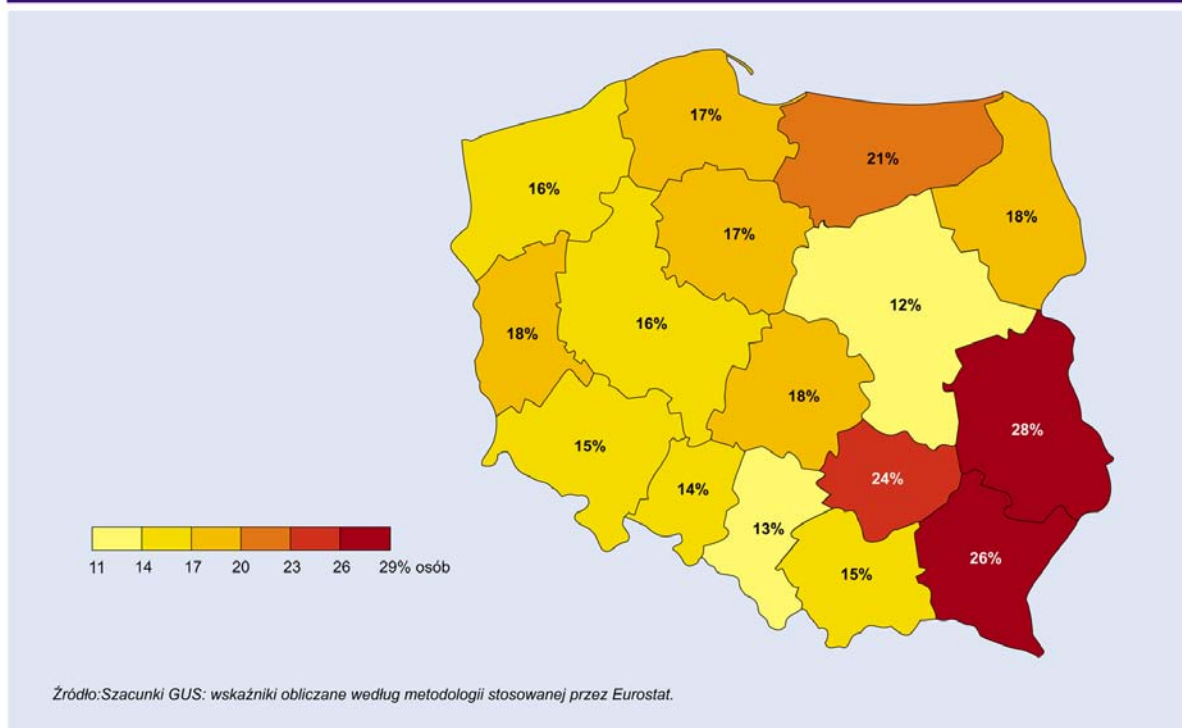
W Polsce wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym był zbliżony do średniej Unijnej i wyniósł 17%. Jednocześnie jednak Polska zaliczała się do grona krajów charakteryzujących się najniższym poziomem granic ubóstwa¹.

Próg ubóstwa dochodowego w Polsce, po uwzględnieniu różnic w poziomie cen między krajami, był prawie dwukrotnie wyższy niż w Rumunii, ale ponad trzykrotnie niższy niż w Wielkiej Brytanii i pięciokrotnie niższy niż w Luksemburgu.

Obliczone (według metodologii Eurostatu) przez GUS wojewódzkie wskaźniki zagrożenia ubóstwem wahały się od 12 % w województwie opolskim do 26% w województwie lubelskim.

¹ Na przykład - wartość granicy ubóstwa dla gospodarstwa jednoosobowego wynosiła w Polsce 2101 Euro (8187 zł) rocznie, a po uwzględnieniu różnic cen w krajach Unii - 3427 PPS. Najniższy poziom granic ubóstwa odnotowano w Rumunii - niecałe 1,8 tys. PPS i Bułgarii - poniżej 2,7 tys. PPS, zbliżony do Polski - na Litwie i Łotwie natomiast najwyższy poziom - w Luxemburgu - ponad 17 tys. PPS i w Wielkiej Brytanii - powyżej 11 tys. PPS).

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym według województw (na podstawie EU-SILC 2008)

WSKAŹNIKI ZAGROŻENIA UBÓSTWEM RELATYWNYM I ZRÓŻNICOWANIE DOCHODÓW (na podstawie EU-SILC 2008)

Wyszczególnienie	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (% osób)	Wskaźniki zróżnicowania poziomu dochodów do dyspozycji	
		Średni dochód	Mediana dochodu
Polska.....	17	100,0	100,0
Województwa:			
Dolnośląskie.....	15	106	108
Kujawsko-pomorskie..	17	89	93
Lubelskie.....	28	82	84
Lubuskie.....	18	93	93
Łódzkie.....	18	93	95
Małopolskie.....	15	98	100
Mazowieckie	12	126	110
Opolskie	14	104	110
Podkarpackie.....	26	81	87
Podlaskie	18	89	94
Pomorskie.....	17	107	105
Śląskie	13	105	111
Świętokrzyskie.....	24	84	89
Warmińsko-mazurskie	21	84	89
Wielkopolskie	16	95	97
Zachodniopomorskie ..	16	107	111

ANEKS 1 WYJAŚNIENIA METODOLOGICZNE

Zasady pomiaru ubóstwa obiektywnego na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych

W prowadzonych przez GUS na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych analizach ubóstwa obiektywnego za syntetyczną miarę dobrobytu ekonomicznego gospodarstwa domowego przyjęto poziom wydatków. Gospodarstwo domowe (a tym samym wszystkie osoby wchodzące w jego skład) zostaje uznane za ubogie (zagrożone ubóstwem), jeżeli poziom jego wydatków (w tym także wartość artykułów otrzymanych nieodpłatnie oraz pobranych z indywidualnego gospodarstwa rolnego/działki bądź z prowadzonej działalności na własny rachunek) jest niższy od wartości przyjętej za granicę ubóstwa.

Granica ubóstwa skrajnego - za punkt wyjścia przy ustalaniu granic ubóstwa skrajnego przyjmuje się poziom minimum egzystencji obliczany przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS) dla 1-osobowego gospodarstwa pracowniczego, a następnie mnoży się tę wartość przez liczbę „osób ekwiwalentnych”² w gospodarstwie domowym. Granice ubóstwa skrajnego szacowane są dla poszczególnych kwartałów; w IV kwartale 2008 r. granica ubóstwa skrajnego wynosiła dla gospodarstw 1-osobowych 418 zł, 4-osobowych (2 osoby dorosłe+2 dzieci poniżej 14 lat) - 1129 zł.

Ustawowa granica ubóstwa to kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej. W 2008 r., obowiązywały takie same kwoty progowe jak w IV kwartale 2006 r. i całym 2007 r. - 477 zł dla gospodarstw jednoosobowych oraz 351 złotych na osobę dla gospodarstw wieloosobowych (czyli dla przykładowego gospodarstwa 4-osobowego - 1404 zł).

Do oceny zasięgu ubóstwa wykorzystuje się prosty miernik zwany stopą ubóstwa lub wskaźnikiem zagrożenia ubóstwem. Oblicza się go jako iloraz liczby jednostek (gospodarstw domowych lub osób) ubogich do liczby jednostek w całej populacji. Podawany w procentach mówi on jaki jest odsetek ubogich w danej populacji. W niniejszym opracowaniu, głównie ze względów redakcyjnych, zamiast terminów „stopa ubóstwa” lub „wskaźnik zagrożenia ubóstwem” używa się też wymiennie takich określeń jak: „ryzyko popadnięcia w ubóstwo”, „zasięg ubóstwa”.

O porównywalnych dla Unii Europejskiej danych dotyczących dochodów i ubóstwa

Podstawą prezentowanych (wspólnie uzgodnionych i przyjętych przez kraje Unii Europejskiej) **wskaźników spójności społecznej** w zakresie zróżnicowania dochodów i ubóstwa są aktualnie wyniki **europejskiego badania dochodów i warunków życia ludności - EU-SILC** (realizowanego przez GUS od 2005 r.). Organizacyjne i metodologiczne podstawy tego badania określone są w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1177/2003 z 16 czerwca 2003 r. (z modyfikacjami zawartymi w rozporządzeniu nr 1553/2005) dotyczącym statystyki dochodów i warunków życia ludności (EU-SILC) oraz korespondującymi z tym aktem prawnym rozporządzeniami Komisji Europejskiej.

Podstawą do obliczania wskaźników w zakresie zróżnicowania dochodów i ubóstwa jest dochód do dyspozycji.

² Skale ekwiwalentności stosuje się, aby wyeliminować wpływ, jaki na koszty utrzymania gospodarstw domowych wywiera ich skład społeczno-demograficzny. Stosuje się je zarówno przy obliczaniu poziomu spożycia w gospodarstwach domowych, jak i przy ustalaniu granic ubóstwa. Przy obliczaniu ubóstwa skrajnego zastosowano tak zwaną oryginalną skalę ekwiwalentności OECD. Według tej skali wagę 1 przypisuje się pierwszej osobie w gospodarstwie domowym w wieku 14 lat i więcej, 0,7 - każdej następnej osobie w tym wieku, 0,5 - każdemu dziecku w wieku poniżej 14 lat. Oznacza to np., że granica ubóstwa relatywnego dla gospodarstwa 4-osobowego złożonego z dwóch osób dorosłych i dwójki dzieci jest 2,7 razy wyższa niż dla gospodarstwa 1-osobowego.

Dochód do dyspozycji - suma rocznych dochodów pieniężnych (w przypadku dochodów z pracy najemnej uwzględniających dodatkowo korzyści niepieniężne związane z użytkowaniem samochodu służbowego) netto (po odliczeniu zaliczek na podatek dochodowy, podatków od dochodów z własności, składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne) wszystkich członków gospodarstwa domowego pomniejszona o: podatki od nieruchomości, transfery pieniężne przekazane innym gospodarstwom domowym oraz rozliczenia z Urzędem Skarbowym.

W celu porównania sytuacji dochodowej gospodarstw domowych różniących się wielkością i strukturą demograficzną i wyeliminowania wpływu jaki na koszty utrzymania gospodarstwa domowego ma jego skład demograficzny, przy obliczeniach wyników z zakresu dochodów zastosowano zmodyfikowaną skalę ekwiwalentności OECD. Według tej skali wagę 1 przypisuje się pierwszej osobie w gospodarstwie domowym w wieku 14 lat i więcej, 0,5 - każdej następnej osobie w tym wieku, 0,3 - każdemu dziecku w wieku poniżej 14 lat.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych) - procent osób, których dochód ekwiwalentny do dyspozycji (po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych) jest niższy od granicy ubóstwa ustalonej na poziomie 60% mediany ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji w danym kraju.

Parytet siły nabywczej (PPP - Purchasing Power Parity) - to współczynniki walutowe (realne kursy walut) odzwierciedlające siłę nabywczą waluty danego kraju na rynku krajowym, obliczane na podstawie cen towarów i usług. Parytety siły nabywczej są stosowane w celu przeliczenia waluty krajowej na wspólną walutę umowną, której jednostką **jest standard siły nabywczej (Purchasing Power Standard - PPS)**. Wartość jednego PPS równa się liczbie jednostek waluty danego kraju odpowiadającej 1 euro na rynku krajowym, przy uwzględnieniu relacji cen danego kraju do cen pozostałych krajów biorących udział w porównaniu.

Konsekwencje dokonanego wyboru między pojmowaniem ubóstwa w sposób absolutny lub względny są bardzo ważne

W podejściu absolutnym zmiany norm dotyczących zaspokojenia potrzeb podstawowych następują raczej powoli i nawet niewielki ogólny wzrost dochodów w perspektywie krótkoterminowej może wpłynąć na ograniczenie zasięgu ubóstwa. Poprzez znaczący wzrost ekonomiczny **można doprowadzić do prawie całkowitej likwidacji ubóstwa. W podejściu względnym natomiast ubóstwo nie może zostać w praktyce całkowicie wyeliminowane.** Kiedy ma miejsce ogólny wzrost poziomu dochodów odsetek ubogich może pozostać taki sam. Zmieni się on jedynie na skutek zmian nierównomierności rozdziału dochodów: spadek udziału ubogich następuje w wyniku zmniejszenia nierównomierności rozdziału dochodów.

O czym należy pamiętać interpretując prezentowane w opracowaniu dane dotyczące ubóstwa

Szacunki wykonane na podstawie badań budżetów gospodarstw domowych oraz europejskiego badania dochodów i warunków życia nie uwzględniają osób zamieszkałych w gospodarstwach zbiorowych i specjalnych (m.in. w domach studenckich, w domach opieki społecznej), a także osób bezdomnych. W badaniach tych nie biorą też z reguły udziału rodziny patologiczne, często żyjące w nędzy, co może wpływać na niedoszacowanie zarówno zasięgu jak i głębokości ubóstwa. Analizując przedstawione w opracowaniu dane należy także pamiętać, że oprócz błędów losowych (związanych z faktem uogólniania wyników z próby na populację generalną) wyniki każdego badania statystycznego mogą być również obciążone błędami nielosowymi, które powstają na różnych etapach realizacji badania i których całkowita eliminacja jest w praktyce niemożliwa.

ANEKS³

WYBRANE DANE O WOJEWÓDZTWACH

TABL. 1. LUDNOŚĆ W 2008 R.

Wyszczególnienie	Ludność		Saldo migracji	Przeciętne dalsze trwanie życia	
	ogółem w tys.	w miastach w % ogółu ludności		mę- żczy- źni	ko- biety
Polska.....	38135,9	61,1	-0,4	71,26	79,96
Województwa:					
Dolnośląskie.....	2877,1	70,5	-0,4	70,43	79,03
Kujawsko-pomorskie	2067,9	60,9	-0,8	71,02	79,55
Lubelskie.....	2161,8	46,5	-2,0	70,22	80,49
Lubuskie.....	1009,0	63,7	-0,7	70,46	79,32
Łódzkie.....	2548,9	64,3	-0,7	69,07	78,86
Małopolskie.....	3287,1	49,2	0,7	72,87	80,85
Mazowieckie.....	5204,5	64,6	2,2	71,68	80,55
Opolskie.....	1033,0	52,4	-3,2	71,94	80,00
Podkarpackie.....	2099,5	40,9	-1,1	73,05	81,27
Podlaskie.....	1191,5	59,6	-1,4	72,02	81,42
Pomorskie.....	2219,5	66,5	0,6	72,14	79,88
Śląskie.....	4645,7	78,2	-1,5	70,89	78,91
Świętokrzyskie.....	1272,8	45,3	-1,8	71,16	80,66
Warmińsko-mazurskie	1427,1	59,9	-2,2	70,56	79,80
Wielkopolskie.....	3397,6	56,4	0,3	71,79	79,90
Zachodniopomorskie	1693,0	68,8	-0,8	70,56	79,60

³ Przy opracowywaniu aneksu wykorzystano m.in. z: Rocznika Statystycznego Województw 2008, GUS, Warszawa 2008 oraz publikacji „Regiony Polski”, GUS, Warszawa 2009.

TABL. 2. LUDNOŚĆ WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W 2008 R.

Wyszczególnienie	Ludność w % ogółu ludności w wieku			Ludność w wieku nie-produkcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
	przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym	
Polska.....	19,3	64,5	16,2	55,1
Województwa:				
Dolnośląskie.....	17,8	65,9	16,3	51,7
Kujawsko-pomorskie	20,0	64,7	15,3	54,7
Lubelskie.....	20,0	62,9	17,1	59,0
Lubuskie.....	19,7	65,9	14,5	51,9
Łódzkie.....	17,8	63,9	18,2	56,4
Małopolskie.....	20,4	63,5	16,1	57,5
Mazowieckie.....	18,8	63,8	17,4	56,8
Opolskie.....	17,7	65,6	16,7	52,5
Podkarpackie.....	21,0	63,5	15,5	57,5
Podlaskie.....	19,7	63,1	17,2	58,6
Pomorskie.....	20,6	64,6	14,8	54,8
Śląskie.....	17,6	65,5	16,9	52,6
Świętokrzyskie.....	19,0	63,4	17,7	57,8
Warmińsko-mazurskie	20,8	65,0	14,1	53,8
Wielkopolskie.....	20,3	65,0	14,7	53,9
Zachodniopomorskie	19,1	65,9	15,0	51,7

TABL. 3. AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI^{a)} W WIEKU 15 LAT I WIĘCEJ W 2008 R.

Wyszczególnienie	Ludność ogółem w tys.	Współczynnik aktywności zawodowej	Wskaźnik zatrudnienia	Stopa bezrobocia
		w %		
Polska.....	31373	54,2	50,4	7,1
Województwa:				
Dolnośląskie.....	2388	52,9	48,1	9,1
Kujawsko-pomorskie	1537	52,4	47,7	9,1
Lubelskie.....	1955	55,2	50,4	8,8
Lubuskie.....	849	52,4	49,0	6,5
Łódzkie.....	2580	55,3	51,6	6,7
Małopolskie.....	2625	53,6	50,4	6,2
Mazowieckie.....	4479	58,9	55,3	6,0
Opolskie.....	805	51,2	47,8	6,6
Podkarpackie.....	1739	54,7	50,2	8,2
Podlaskie.....	972	54,6	51,1	6,4
Pomorskie.....	1596	52,7	49,8	5,5
Śląskie.....	3771	51,7	48,3	6,6
Świętokrzyskie.....	1144	56,6	51,6	8,8
Warmińsko-mazurskie	1177	51,3	47,5	7,5
Wielkopolskie.....	2515	55,0	51,6	6,1
Zachodniopomorskie	1240	50,4	45,6	9,6

^{a)} Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

TABL. 4. PRACUJĄCY WEDŁUG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI^{a)} W 2007 R.

Wyszczególnienie	Ogółem w tys.	Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo; rybactwo	Przemysł i budownictwo	Usługi
		w % ogółem		
Polska.....	15241	14,8	30,7	54,5
Województwa:				
Dolnośląskie.....	1140	6,5	36,4	57,1
Kujawsko-pomorskie	741	17,3	33,0	49,7
Lubelskie.....	972	33,7	20,3	46,0
Lubuskie.....	437	9,8	34,5	55,7
Łódzkie.....	1241	17,7	31,0	51,3
Małopolskie.....	1276	16,1	29,9	54,0
Mazowieckie.....	2291	11,0	25,0	64,0
Opolskie.....	365	14,8	34,5	50,7
Podkarpackie.....	825	25,5	27,8	46,7
Podlaskie.....	454	27,1	22,9	50,0
Pomorskie.....	764	8,6	32,9	58,5
Śląskie.....	1765	3,3	38,2	58,5
Świętokrzyskie.....	579	31,3	26,7	42,0
Warmińsko-mazurskie	538	13,2	32,5	54,3
Wielkopolskie.....	1312	15,0	35,4	49,6
Zachodniopomorskie	542	7,0	29,2	63,8

^{a)} Według BAEL; w strukturze pracujących nie uwzględniono nieustalonego rodzaju działalności.

TABL. 5. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WNAGRODZENIA W 2008 R.

Wyszczególnienie	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto ^{a)}	
	w zł	Polska = 100
Polska.....	3158	100,0
Województwa:		
Dolnośląskie	3136	99,3
Kujawsko-pomorskie	2692	85,2
Lubelski	2772	87,8
Lubuskie	2651	83,9
Łódzkie	2741	86,8
Małopolskie	2904	92,0
Mazowieckie	4035	127,8
Opolskie	2873	91,0
Podkarpackie	2614	82,8
Podlaskie	2781	88,1
Pomorskie.....	3168	100,3
Śląskie	3239	102,6
Świętokrzyskie	2745	86,9
Warmińsko-mazurskie	2615	82,8
Wielkopolskie.....	2869	90,8
Zachodniopomorskie	2881	91,2

^{a)} Poza jednostkami budżetowymi prowadzącymi działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

TABL.6. EMERYTURY I RENTY W 2008 R.

Wyszczególnienie	Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów według województw ^{a)}			Przeciętna wysokość emerytury i renty według województw ^{a)}		
	Emerytury	Renty z tyt. niezdolności do pracy	Renty rodzinne	Emerytury	Renty z tyt. niezdolności do pracy	Renty rodzinne
Polska ogółem^{b) c)}	4 765 312	1 380 961	1 267 588	1 471,30	1 096,34	1 292,07
Województwa razem..	4 765 312	1 380 799	1 267 588	1 471,30	1 096,37	1 292,07
Dolnośląskie	406 571	109 433	100 994	1 462,50	1 211,84	1 316,95
Kujawsko-pomorskie	235 998	75 721	70 028	1 381,63	957,83	1 181,66
Lubelskie	209 463	90 174	54 529	1 319,48	995,84	1 107,39
Lubuskie	119 337	48 751	31 636	1 345,47	1 036,27	1 157,52
Łódzkie.....	368 706	80 968	83 182	1 371,55	954,35	1 183,52
Małopolskie.....	400 587	135 070	109 200	1 421,62	1 104,15	1 251,15
Mazowieckie	670 292	136 219	144 751	1 509,20	1 042,83	1 248,35
Opolskie	128 429	22 004	32 824	1 411,10	1 117,11	1 235,53
Podkarpackie	237 054	81 200	64 220	1 272,27	918,42	1 091,65
Podlaskie	118 409	27 346	25 656	1 315,89	1 046,12	1 119,36
Pomorskie.....	260 701	76 177	75 180	1 460,22	1 122,48	1 280,32
Śląskie	722 958	186 218	218 520	1 811,03	1 442,62	1 670,62
Świętokrzyskie	152 366	40 770	42 936	1 321,12	970,21	1 130,71
Warmińsko-mazurskie	151 352	54 674	42 546	1 346,41	997,75	1 137,10
Wielkopolskie.....	369 577	149 102	117 220	1 431,24	1 017,36	1 237,39
Zachodniopomorskie	213 512	66 972	54 166	1 424,50	1 078,62	1 229,76

^{a)} Przymiarowanie do województwa według siedziby oddziału ZUS dokonującego wypłaty emerytury bądź renty dla danego świadczeniobiorcy.

^{b)} Bez emerytur i rent realizowanych na mocy umów międzynarodowych oraz bez emerytur i rent osób posiadających prawo także do świadczenia rolniczego.

^{c)} Łącznie z rentami wypadkowymi finansowanymi z FUS a wypłacanymi przez MON, MSWiA oraz MS w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MSWiA oraz MS nie uwzględnionymi w podziale na województwa.

TABL.7. OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA

Wyszczególnienie	Lekarze ^{a)b)}	Leczenie ^{a)b)}	Łóżka w szpitalach ogólnych ^{a)c)}	Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności			Porady udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej ^{d)} na 1000 ludności		Dzieci przebywające w żłobkach na 1000 dzieci w wieku do 3 lat
				ogółem	pomoc pieniężna	pomoc niepieniężna	lekarskie	stomatologiczne	
	na 10 tys. ludności			2007			2008		
Polska.....	20,5	3,4	45,9	620,8	509,0	326,7	6858,3	767,4	26
Województwa:									
Dolnośląskie.....	20,2	3,6	45,6	551,3	512,0	250,9	6971,2	724,2	41
Kujawsko-pomorskie	18,8	3,0	42,3	864,2	833,2	413,7	7101,0	583,1	19
Lubelskie.....	22,3	4,7	50,7	686,3	450,2	395,4	7116,5	1140,1	19
Lubuskie.....	16,7	4,1	42,8	846,6	789,1	393,1	6523,4	599,5	36
Łódzkie	23,2	3,8	51,6	632,6	562,2	290,7	7670,9	1042,2	36
Małopolskie	21,6	3,8	41,5	480,8	355,4	264,4	6821,1	793,7	24
Mazowieckie.....	23,4	3,1	44,2	524,7	378,9	288,5	6658,5	717,6	27
Opolskie	17,1	3,2	40,7	487,8	410,7	213,5	6059,3	511,4	38
Podkarpackie.....	17,8	4,3	43,0	735,1	467,0	431,5	6157,7	693,0	21
Podlaskie.....	22,6	4,0	49,8	689,2	567,1	365,7	7428,2	902,1	26
Pomorskie	19,3	2,6	37,4	675,6	550,8	360,3	6550,1	743,0	21
Śląskie	22,5	3,3	55,8	463,0	451,9	239,3	7482,2	818,3	22
Świętokrzyskie.....	20,5	2,7	44,4	806,8	593,4	486,9	6738,2	661,3	13
Warmińsko-mazurskie	15,7	2,4	41,2	1013,8	833,6	542,2	6058,5	803,0	20
Wielkopolskie	16,3	1,9	45,5	528,5	407,9	288,7	6563,4	579,4	22
Zachodniopomorskie	20,5	4,9	45,6	737,5	670,1	395,5	6699,8	850,2	34

^{a)} Stan w dniu 31 XII.

^{b)} Dotyczy pracujących bezpośrednio z pacjentem według głównego miejsca pracy (osoby pracujące w więcej niż jednym miejscu liczone są tylko raz). Nie obejmują pracujących w MON, MSWiA, NFZ., administracji państwowej oraz w uczelniach wyższych.

^{c)} Łącznie z filiami szpitali.

^{d)} Bez praktyk lekarskich i stomatologicznych finansowanych wyłącznie ze środków niepublicznych.

^{e)} W podziale według form świadczeń korzystający mogą być wykazywani kilkakrotnie.

TABL. 8. OSOBY KORZYSTAJĄCE ZE ŚWIADCZEŃ POMOCY SPOŁECZNEJ W 2008 R.

Wyszczególnienie	Ze świadczeń pieniężnych			Ze świadczeń niepieniężnych
	Ogółem	Zasiłki stałe	Zasiłki okresowe	Ogółem
Polska.....	1684435	182622	444683	1123308
Województwa:				
Dolnośląskie	129110	13914	33446	63682
Kujawsko-pomorskie	147465	11915	42199	74995
Lubelskie	84766	9190	26973	78089
Lubuskie	70129	7733	19543	35228
Łódzkie.....	126128	14980	34573	65237
Małopolskie.....	104055	13262	22481	78382
Mazowieckie	176342	23627	38210	138479
Opolskie	37561	3310	11046	20010
Podkarpackie	94100	7226	25360	83576
Podlaskie	55940	4905	19338	41235
Pomorskie.....	99896	14630	20483	69285
Śląskie	171908	16994	46656	102145
Świętokrzyskie	64555	7403	15598	52580
Warmińsko-mazurskie	103648	11119	30250	70351
Wielkopolskie.....	120426	10360	28648	86408
Zachodniopomorskie.....	98406	12054	29879	63626

Źródło: Opracowanie GUS na podstawie danych MPiPS.